

undmerken? En verantwoordelijkheid op de me-
8, dat de brand-
terdaad op last
opengebroken,
recht antwoor-
nog geen recht
aanslag plegen,
maken van het
zuik uitdruk-
en en onware
at werkelijk is
bijvoegen, dat
telling daarom
e woch zeer
gecommiteerd
aur met enkele
aren gekomen
aan de armen
gemeente toch
huis mochten
de sleutel van
eig was. Geldt
meer van het
nantieele Com-
veneer drin-
in de brand-
weggesloten,
en geschieden,
den; waar nu
laat ons zeg-
bben de Kerk-
heid om hun
aken? Wil de
anklacht hand-
niet met het
ist is openge-
viseerd, maar
van rechtmatige
personen, die
l waren.

dammer, wan-
ofs iets nauw-
rjn reeds kun-
standpunt van
kerkmeesters
tegenwoordig-
destijds nog
at ze niet tot
e. En wat de
kmeesters be-
Seefat, zoo
als kerkeraads-
het Classicaal
op dezen
te schoren,
der groepen
oor den toen-
der goederen
oben in dit
ur geheel in
rukljke ver-
onwettig was
aiaal Bestuur
menmale ont-
errest van
dam van 17
aal Bestuur
et kerkeraads-
Rutgers e. a.
leeft ook in
loogen Raad
lting van 22
an het Clas-
kmeesters
erker, in zijn
terechtzitting
den van het
it des kerke-
ells onwettig
Hooge Raad
8, waardoor
gemaakt, den
om in het
tervenieren,
laad hen niet
e Commissie
e, maar de
was niet, dat
schorst had,
door zich als
de nieuw
reformeerde
volgens den
ederlandsch
ntengevolge
Hervormde
er konden
deze laatste
twisten; het
g van den
t te stellen.
ier nu bij-
len van het
ophouden
erst plaats
b, toen deze
Synode der
oken, volgt
gen Raad
en ze nog
erle" waren,
ers konden
egd waren
her stond,
eiden zich
overvloede
t toen be-
st van den
berustende
den Com-
de acte
velke door
de nu op-
e, met geen
wettig be-
u zijn, en
le Hooge
88 beslist
ter eener-
ard), niet
Commissie
en er geen
zij nog
even aan
ds zijnde
missie."

acte van

décharge uitdrukkelijk vermeld wordt, de
bedeelde »36 obligaties Amsterdam elk
f1000" aan de Commissie van Beheer
overgedragen. De geheele acte van décharge
hier in extenso weer te geven, zou te veel
plaats vragen, maar wanneer de *Nieuwe
Rotterdammer* het verlangt, zijn we bereid
haar copie daarvan toe te zenden.

Blijkt dus hieruit, dat de voorstelling van
de *Nieuwe Rotterdammer*, alsof in 1886
door de doleerenden een aanslag zou ge-
pleegd zijn, onwaar is, — want men kan
geen »aanslag» plegen op hetgeen men
wettig in zijn bezit heeft, — nog veel
minder is de voorstelling van de *Nieuwe
Rotterdammer* juist, alsof deze daad zou
zijn geschied met het doel om zich in het
bezit van de goederen der Hervormde
gemeente te stellen, ten einde bij een
eventuele procedure een voordeligere
positie in te nemen. De *Nieuwe Rotter-
dammer* zelf had wel kunnen weten, dat
deze voorstelling onmogelijk juist kon
wezen, al was 't maar alleen om deze ééne,
maar alles afdoende reden, dat in Juni 1886
de bedoelde Kerkmeesters reeds een half
jaar in het bezit waren van de geheele
Nieuwe Kerk en dus ook van het vertrek
waarin de bedoelde brandkast zich bevond.
Noch het Classicaal Bestuur noch degenen,
die aan zijn zijde stonden, konden bij de
bewuste brandkast komen zonder feitelijk
geweld te plegen of zonder uitspraak van
den Rechter. Welk nut zou het dan hebben
voor de fungerende kerkmeesters, om de
stukken uit deze brandkast weg te nemen
en naar een veiliger bewaarplaats over te
brengen? En bovendien, waarom zou men
dit dan eerst in in Juni gedaan hebben,
terwijl men reeds in Januari meester van
de Nieuwe Kerk was? De oorzaak waarom
deze brandkast geopend werd, was dan ook
een geheel andere. De financiële Com-
missie had verschillende uitgaven te doen
voor het onderhoud van de kerk-
gebouwen (waarin niet de geschorste predi-
kanten, maar alleen de niet-geschorste
optraden), voorts aan verschillende onder-
geschikte kerkelijke beambten salarissen
uit te betalen, en eindelijk voor de vol-
doening der assurantie-premiën te zorgen,
welk laatste bedrag alleen reeds bij de
f 2000 beliep. Indien deze betalingen niet
geschied waren, dan zou dit voor de
Hervormde gemeente op zeer ernstige
schade zijn uitgeleefd. Daarom heeft de
Financiële Commissie, waar de afdoening
dezer zaken niet langer wachten kon, de
bedoelde brandkast geopend. Bij de acte
van décharge is door de nieuw optrappende
Commissie van Bestuur dan ook geen de
minste captie gemaakt op de uitgaven der
vroegere Commissie en zijn deze uitgaven
zonder meer gehonoreerd geworden.

Laat ons tenslotte hier nog bij mogen
voegen, dat de bedoelde kerkmeesters aldus
waarljk niet gehandeld hebben uit zekere
willekeur of Rechthaberei, maar alleen om-
dat ze daartoe verplicht waren door een
plechtige belofte bij de aanvaarding van
hun ambt afgelegd. Ze hadden toch be-
loofd, dat »ze in hunne hoedanigheid van
leden der Commissie van het bestuur over
de kerkgebouwen enz. van de Nederduitsch
Hervormde Gemeente te Amsterdam al de
eigendommen, fondsen, en inkomsten aan
de Gemeente toebehoorende, rechtvaardig
en ten haren meesten nutte zouden helpen
besturen en nooit eenigen stap zouden doen,
waardoor, zonder uitdrukkelijke toestemming
der gemeente, het beheer der goederen
aan toezicht of regeling, hoegenaamd ook,
van eenig hooger kerkelijk college zou
worden overgelaten, tenzij dan door rech-
terlijke uitspraak gelast. Zoodra het
hooger kerkelijk Bestuur zich op zeer onbe-
tamelijke wijze mengde in het Beheer,
zelfs verschillende kerkmeesters schorste en
zich aanmatigde te doen »wat des Kerke-
raads was», waren deze mannen dus wel
verplicht krachtens hun gegeven woord
tegen dit Bestuur zich te verzetten.
Overgave van het hun toebetrouwde goed
aan het Classicaal Bestuur of degenen, die
het met dit Bestuur hielden, zou trouw-
breuk aan hun eerewoord zijn geweest.

Aangenaam was het ons niet, deze pijn-
lijke geschiedenissen uit het jaar 1886 weer
te moeten ophalen. Toch zou in dit geval
wijzen plichtsverzuim zijn geweest. Mogen
we hopen, dat de *Nieuwe Rotterdammer*
thans hare woorden herroepen zal? Errare
humanum est, »dwalen is menschelek», en
wat in de roes der verkiezingsdagen ge-
schreven wordt, moet men niet op een
goudschaalte wegen. Maar het persevere-
re, ook nadat men beter is ingelicht, zou niet
meer van menschelekheid zwakheid getuigen,
maar van een boos opzet, dat we liever
niet willen veronderstellen. Laat de *Nieuwe
Rotterdammer* de »pauze» en »den
bemaanden nachtelijken aanslag op een
brandkast in de Nieuwe Kerk» nu maar als
oude plunje aan den kapstok hangen. Er zijn
beter en nobeler wapenen dan deze, wan-
neer men meent op kerkelijk of politiek
terrein elkander te moeten bestrijden.

DR. H. H. K.

Voor Kootwijks scholen.

In hartelijken dank ontvangen: gift gevonden
in de Unie-collecte Zeist door den heer A. C. de
Vriendt f 2; van een vriend in Kaapstad f 25.
Vriendelijk verzoeken wij onzen scholen te
willen gedenken.

DR. J. H. HOUTZAGERS.

Leestafel.

E. von MALTZAHN. CONTRA NATURAM? Roman
uit onzen tijd. Uit het Hoogduitsch. J. H. Kok.
1913. Kampen.

»Indien het mij vergund mocht worden, ook
slechts één menschenziel, die in het gewirwar
van nieuwe en allernieuwste wereldbeschouwing
den weg verloor, in den hooien glans van de
goddelijke waarheid terug te leiden, dan zou
mijn werk overvloedig beloon zijn.»

Aldus, in de hollandsche vertaling, de laatste

der drie alinea's die BARNES V. MALTZAHN, als
EEN WOORD VOORAF, bij dit haar jongste boek
geeft.

De wereldbeschouwing, welke de in onze
kringen, doordat de STANDAARD niet onver-
stelstelijke overzettingen van sommige harer
romans als feuilleton gaf, niet meer onbekende
schrijfter hier de »nieuwe en allernieuwste»
noemt, is die van den in 1906 gestorven
EDUARD VON HARTMANN.

In hoever het praedicaat »nieuwe en allen-
nieuwste», met het oog op de reeds ingetreden
verandering in de geestelijke stroomingen van
onzen tijd, aan deze wereldbeschouwing nog kan
toegekend, laat ik liefst voor rekening van
MEVROUW V. MALTZAHN.

Dan, hoe dit zij, in CONTRA NATURAM? roman
uit onzen tijd, »uit onze dagen» ware wel zoo
precies, teekent zij ons menschen, zuid-duitsche
menschen, wier zielen in het »gewirwar» van
»de wijsbegeerte van het onbewuste», den weg
verloren.

Dit nu heeft echter met den latijnschen titel
van haar boek, met: TYGEN DE NATUUR?, zoo
ongeveer niets uit te staan.

Deze vrage die titel toch doet op niets meer
dan of voor de »moderne vrouw» die zich aan
kunt of aan wetenschap geeft, het huwelijk en
het moederschap tegen de natuur is; en vraag,
wie beantwoordt, naast de bestrijding van
het HARTMANNISME, deze Christelijken tendenz-
roman zich ten doel stelt.

De voor dien tweerlei inhoud niet passende
titel is te wijten aan de omstandigheid, dat
MEVROUW V. MALTZAHN met het schrijven
van haar boek een dubbel slag heeft willen
slaan. Daarbij heeft zij echter, mijns inziens,
twee zaken in een noodwendig verband van
oorzaak en werking gezet, die dat in de werke-
lijkheid niet zijn. Ik zal toch niet ontkennen,
dat een zwaar Hartmannisch bijgewerkte
juffrouw, onder de suggestie van des wijze
prediking van »Toewijding aan het cultuur-
proces», er toe kan komen om het zich-geven
aan man en kind beneden zich te achten, maar
deze mogelijkheid is nog geen noodwendigheid;
de omstandigheid, dat v. HARTMANN'S eerste en
ook zijn tweede vrouw aan de schrijfter deden,
is daarvoor een sprekend voorbeeld, om nog
niet eens te verwijzen naar het feit, dat ook
door andere »innen» bijgewerkte, zich aan kunst
of wetenschap gevende juffrouwen tot gelijk
resultaat kwamen.

Dit noodwendig verband leggen tusschen de
»wijsbegeerte van het onbewuste» en het oor-
deel van sommige dames der »vrouwen-beve-
ging» over huwelijk en moederschap, is voor
mij dan ook een der bezwaren tegen dezen
roman.

De eerste twee hoofdstukken vormen een
»caveau» van de quaestie: huwelijk en moeder-
schap enerzijds en de zich aan kunst of weten-
schap gevende vrouw anderzijds.

Uit een gesprek tusschen de vijf-ent-dertig-
jarige romancière MARIE VON SALTEN, die juist
door 'n weduwnaar met een kind is »gevrraagd»,
en haar zwager Dr. HANDLER, wiens dochter
ROSE, wanneer ik mij niet al te zeer vergis, als
hoofdfiguur is bedoeld, — komen wij vrijwel
op de hoogte hoe mevrouw V. MALTZAHN zelf
tegenover deze quaestie staat.

De vraag of zonder meer huwelijk en moeder-
schap tegen de natuur zijn, is zooals van zelf
spreekt, uitgeschakeld en ook in haar beperking
tot de zich aan kunst of wetenschap gevende
vrouw, doet de Schrijfter ons voelen, dat wij
niet van tegen-natuurlijk mogen spreken.

Haar denkbeelden komen dan hierop neer.

Kunstenaarsroeping of wetenschappelijk be-
roep behoeven voor de lichamelijke en geestelijke
normale ongehulde geest zwaaigheid te geven;
met de roeping der echtgenooten en vooral der
moeder zullen deze roeping en dit beroep echter
altijd lichamelijke en geestelijke tot een moeilijke
dualisme leiden, tenzij bij een in alle opzichten
bewingene vrouw: »n' genie» en eindelijk reeds
in de vorming voor het wetenschappelijk beroep,
alzo de academische opleiding, dreigt de vrouw
lichamelijke en geestelijke van het moederschap
te vervreemden.

MARIE VON SALTEN, die zich geen genie
weet, is het met haar zwager op het stuk der
overeenkomstigheid van haar kunstenaarsroeping
maar eventuele plichten van vrouw en moeder
goed eens, en offert dan ook, wel niet zonder
strijd, maar ten slotte toch blijmoedig, de kunst
aan de liefde.

Haar bijzonder mooi, twintigjarige nichtje, ROSE
HANDLER, student in de medicijnen, is het op
dit stuk met haar vader niet eens. Zij meent
dat een wetenschappelijk beroep met huwelijk
en moederschap wel te vereenigen is; ook al is
men geen genie.

En ROSE is het ook in ander opzicht niet
haar vader niet eens.

Zij, die na te WERNEN, in een gezin waar
men met v. HARTMANN zweept, te hebben ge-
leerd, »Moniste» is geworden en alzo met
het christelijk Geloof waarin zij door haar vader
is opgevoed, gebroken heeft, is het nu niet
meer met hem eens op het stuk van »wereld-
beschouwing».

Hier hebben wij nu de samenkoppeling van
Hartmannisme en de quaestie: huwelijk-moeder-
schap enerzijds en de zich aan kunst en weten-
schap gevende vrouw anderzijds.

In de Zuid-Duitsche Universiteitsstad, waar
ROSE student, is de medische studentenwereld,
voorzover zij althans aan »wereldbeschouwing»
doet, in twee kampen verdeeld en wel van
Christenen en Monisten.

In haar medestudent MARK ALBRECHT VON
BENZ, den Monist, vindt ROSE al even spoedig
haar medestander als den man van haar hart.
Wanneer VON BENZ straks gepromoveerd is,
zet ROSE, na met hem getrouwd te zijn, vlak
tegen zijn wil, met wat ik, om een uitdruk-
king van RICHARD ROTH te gebruiken, zou
willen noemen »de valsche krachtigheid harer
persoonlijkheid», haar medische studien voort.

Aan dit huwelijksleven wordt dan de stelling
verduidelikt, dat, wel niet naar men zou
verwachten, het wetenschappelijk beroep zelf,
maar de voorbereiding daartoe onovereenbaar
is met huwelijk en moederschap.

Op de meest jammerlijke wijze toch verwa-
loost ROSE haar huishouden, en als zij straks
moeder is geworden, vindt VON BENZ op een
mooien morgen »Broertje» roerloos liggen voor
zijn bedje op den vloer, terwijl, door een open
venster, de scherpe noordoostwind naar binnen
speelt.

Als dan ROSE, die, zonder het haar man te
zeggen, dien morgen examen gedaan heeft, —
terwijl hij met zijn arm kind bezig is, jubel-
end: »ik ben geslaagd»; doctor magna cum
laude te binnenkomt, voegt hij haar min vriend-
delijk maar toch wel begrijpelijk toe: »Ik wou
dat we elkaar nooit ontmoet hadden».

Over christelijke- en monistische wereldbe-
schouwing wordt door de personen in dit boek
heel wat gerendecerd. Op het stuk van Monisme
vooral v. BENZ en ROSE nooit uitgepraat,
zelfs niet, als zij, na maandenlange scheiding, in
hun slaapkamer komen. Nu is het zeker een
lichtzinnige van dezen roman, dat de christelijke
wereldbeschouwing er klaar en duidelijk in
uiteengezet en niet warme overtuiging in wordt
aanbevolen; ook door den ouden professor
met den SCHILLER-kop, den gehoorzame SCHNITZ-
ler, »den koning der wijzen», zooals hij in
academische kringen genoemd wordt.

Maar ik acht het een schaduwschijf, dat de
personen, die er, zoo voor als tegen de monisti-
sche wereldbeschouwing in redeneeren, wel
pronken met eenige kennis van Hartmanniaansche
wijsbegeerte, maar toch toonen het sijne van de
zaak niet te begrijpen.

Het wil mij dan ook voorkomen, dat een lezer,
die van dit wijzegeerig stelstel niets afweet, door
dit boek niet veel wijzer zal worden, en ook, dat
een overtuigd Hartmanniaan er zich niet door
uit het veld zal laten slaan.

Toch is deze goed bedoelde en zonder artistieke
pretentie geschreven christelijke roman, in zijn
soort, allesbehalve minderwaardig. Het slot-
hoofdstuk waarin v. BENZ en ROSE, nadat hun
kind is gered, zich weer verzoeken en tot het
christelijk Geloof hunner eerste jeugd terugkeeren,
is van aandoenlijke schoonheid; en de teekening
van het academisch milieu getuigt, evenals die
van het buiten-leven der familie HANDLER, van
niet geringe vaardigheid.

Veel lezers, die de talrijke plaatsen over
»concreet Monisme» niet bepaald duidelijk en
daarom wellicht erant verveld zullen vinden,
zal dit boek in zijn geheel, wij zij er wel zooveel
van begrijpen, dat het, om met de Schrijfter
te spreken, tegen het »moderne heidendom»
gaat, toch wel kunnen stichten.

De vertaling is vlot, al stuit men ook hier
en daar op enkele vreemdigheden als »erken-
ningstheorie», voor »theorie van de kennis» of
»kenleer», en »punsch» voor »punch».

G.

Uit de Pers.

Meesterlijk is de teekening die de *Waar-
heidsvriend* deze week gaf van den middenstand,
die 't geloof verloor.

»Met veel bekoring omhangen, heeft de stelling:
»er is geen God» ook velen van den middenstand
gelokt, om het zunder God en zonder godsdienst
te wagen in het leven. Geen socialistische maatschap-
pij is hun droom voor de toekomst. Van de
roode Jacobijnsmuts, gedragen door een zelf-be-
wust proletariaat, hebben ze een afschrik. De ge-
dachte er aan kan hen benauwen. Waar zal het
aankomen, als het zich-zelf bewust-geworden
proletariaat de teugels in handen zal krijgen?

Achter de toonbank van den goed-bekanten
winkel huivert men; onder het knippen van de
coupons kan men aiten rillen en beven voor »de
poelen», die wel eens zoo iets van »eigendom» is
diefstals neurfen.

De rijke boer en de gezeten burger moeten
niet hebben van het socialisme.

Maar heel dikwijls zijn ze van den godsdienst
ook niet gelukkig.

Niet, omdat men nu altijd zoo »vijandig» is;
maar 't dient toch eigenlijk nergens voor.

Maatschappelijk vooruit te komen, land te koopen,
huizen te hebben, een procent méér te maken van
't'n geld, in 't'n zaken te kunnen concurreeren en
een ander er uit te kunnen werken — dat zijn de
hoogen, waarnaar de gedachten 't meest en 't
liefst opvliegen.

Hun zoetste overlegging is, dat hun kinderen
een rijk welk moogen doen en groot moogen
worden in de maatschappij.

Of in den handel of in de studie wordt heil
gezocht.

Maar voor den godsdienst is geen plaats in het
huisgezin en voor de opvoeding.

»Netjes» wel gaat alles. Natuurlijk! Wie wil nu
een »onnet» mensch heeten? — immers niemand.
Ook is men »heusch» niet tegen den godsdienst.

Alleen men is wel een beetje tegen het Bijbel-
lezen, omdat er zooveel in staat »dat men niet
lezen kan.» Ook is men altijd een beetje bang om
»veel» over den godsdienst te praten, omdat het
in de conversatie niet schikt en omdat men bang
is, dat de godsdienst, wanneer er veel over ge-
sproken wordt, sentimenteelt, zweeperig, onuit-
staanbare menschen maakt. Ja, men hoort er toch
maar zoo dikwijls van, dat die menschen krank-
zinnig worden!

En daarom — o neen! men is heusch niet tegen
den godsdienst en men is helemaal niet vijandig!
Maar toch, de beste levensregel is en blijft toch
maar: alles op 't'n tijd en een paar goede oogen,
een paar goede ooren, een goed verstand en een
paar goede handen, met een kapitaalje, dat is
toch maar het ware!

En ja, alles op 't'n tijd — maar zoo komt de
Bijbel er buiten, van den godsdienst spreekt men
niet. Het is een bedenken van de dingen die
beneden zijn; een leven voor geld en goed en
genot; en zoeken van 't geen ten slotte de ziel
ledig laat en niet verzadigen kan naar het harte.

Zeker, in het Wetboek van Mevrouw Etiquette,
dat bij ieder net mensch in huis is, staat ook een
hoofdstuk »Onze Belijdenis». Het hoort er immers
bij dat de zoons en de dochters »aangenomen»
worden. Een mensch kan toch niet heelmaal als een
heiden leven. En daarom, zeker! de zoons
— maar vooral de dochters — moeten »aange-
nomen» worden en moeten eens in hun leven aan
het Avondmaal gaan.

Men redeneert aldus (en we schrijven over wat
we lezen in het *Wetboek van Mevrouw Etiquette*,
blz. 192 etc.).

»Paschen is gewoonlijk de tijd, dat vele jonge
meisjes toetreden tot het lidmaatschap der Kerk,
waarbij Laurillard zei: »omze belijdenis moet niet
zijn een van buiten geleerde les, maar een lied,
dat in ons hart rust».

Het eigenlijke »aangenomen» heeft plaats bij den
dominee aan huis of in de consistorie der Kerk,
al naar dat in een stad of dorp gewoonte is.
Twee of meer onderlingen of leden van den Kerke-
raad zijn daarbij tegenwoordig, terwijl de dominee
de vragen stelt. Een soort van klein examen,
waarin zij moet bewijzen genoeg van de Bijbelsche
geschiedenis, Kerkgeschiedenis en Zedeleer te
weten, om als lidmaat der Kerk te kunnen worden
aangenomen. Dat »examen», zal ik 't nu maar
eens heel prozaïsch noemen, duikt ongeveer 2 uur.
Dan houdt de dominee een toespraak tot de
meisjes lidmaten, en de armen, die, evenals op
de gewone catechisatie ook nu rond gaat, wordt
niet gevuld met centen, maar met gelden en
rijksdaalders — want in zulke oogenblikken, als
de ernst des levens meer naar voren komt en men
ook meer oogenblikken 't lijden op aarde, is men
geneigd te geven met kwistige hand.

Nadat de dominee de nieuwe lidmaten geluk
gewenscht heeft en ook de onderlingen hen heb-
ben gecongratuleerd, neemt alles een meer
huiselijk karakter aan.

Den nieuwen lidmaten wordt een en ander aan-
gehoeden. Vroeger was dat altijd chocolade met
beugjes, maar daar 't »aangenomen» tegenwoordig
niet altijd »aangenomen» plaats vindt, varieert dat
natuurlijk met andere verversingen, meer ge-
schikt voor den tijd van den dag.

Dan treedt ook de vriendelijke domineesvrouw
binnen en wenscht de nieuwe zusters in de ge-
meente recht hartelijk geluk.

Bij 't heengaan bedanken de jonge meisjes den
predikant voor de vele goede en wijze lessen van
hem ontvangen en als men mevrouw de hand
drukt, betuigt men haar zijn dank voor de heerlijke
tractatie.

Dan gaan de nieuwe lidmaten naar huis om den
eerstvolgenden Zondag bevestigd te worden in de
kerk en hunne geloof af te leggen ten aanhoore
van de talrijke schare.

Thuis gekomen wachten ouders, broeders en
zusters de nieuwe lidmaten op, met hartelijke
gelukwensen en menig souvenir-toepasselijk op
de gebeurtenis: een beeldje kerkboek van moeder,
een fraaie ernstige plaat van vader; van zus Marie:
Beets' gedenkboek voor iederen dag van 't jaar;
van grootma: een ringetje waarin zij den datum
van aannemen heeft laten graveren; van een
rijken oom: een snoezig practisch werktafeltje. Op
tafel lag een heel stapeltje brieven van vrienden
en kennissen en het doet jonge meisjes goed zoo
veel hartelijkheid te ondervinden van menschen,
die haar zoo lief en dierbaar zij. Zij voelt zich zoo
rijk, zoo gelukkig en — zoo dankbaar; en als zij
zich omtrent voornemt om te trachten goed te zijn,
dan is 't wel in die overstelpend gelukkige
oogenblikken.

't Gaat dus niet zonder godsalienst.

Maar het hoofdstuk »Onze belijdenis», met die
overstelpend gelukkige oogenblikken, waarin de
jonge menschen zich voornemen om te trachten
goed te zijn, staat vlak naast het hoofdstuk »in de
balsam» (blz. 175—191) en volgt op het hoofdstuk
»op een speelveldje».

Alles op 't'n tijd. De »aanneming» behoort er
ook bij.

Maar vlak er aan vooraf schrijft *Mevrouw
Etiquette*: »Van wie uwer heeft het hart niet bijna
horbaar geklopt, wanneer zij in het rijtuig stapte,
dat u voor 't eerst van uw leven, sedert zij vol-
wassen waart, naar de balsam zou voeren? Die
onbekende wereld, waarvan zij reeds zooveel
hoort, zij trekt u aan en beangstigt u tegelijk».

Mit welken angst bedoeld wordt, de vrees om in
»Verschoonen» te vallen, een flater te slaan of als
moudbloem te moeten staan (blz. 177).

Terwijl in het hoofdstuk »op een speelveldje»
staat: »Elk beschaafd meisje behoort de drie
hoofdspelen — whist, hondre en quadrille —
goed te kennen, niet maar gebrekkig, want het is
voor een goed speler vervelend iemand tot maat
te hebben, die aanhoudend fouten maakt. Speelt
zij niet, dan zijt zij in vele gezelschappen een
hindernis voor het genoegen» (blz. 168).

Geen sentimenteelt, zweeperig, onpractische
menschen kan de maatschappij gebruiken.

En daarom — neen, niet zonder godsdienst.

De moderne cultuurmensch heeft soms noodig
een gewijde decorum.

Maar ietschen moet men zorgen geen onbruik-
bare menschen te worden voor de maatschappij —
en men dient zich in te richten naar den eisch
der wereld, die den godsdienst geen plaats gunt
in de samenleving.

Daar is het een leven bij de dingen van beneden.
Een knielen voor het geld. Een jagen naar succes.
Een afwijgen van menschengunst.

En eten en drinken, sociëteit en concert neemt
alles in beslag.

Voor den dienst des Heeren geen plaats.

Aan de kerk geen behoefte.

Ja, wel nog een plaats in de kerk.

Als er ten minste een predikant en een kerkeraad
is, waar men nog eenige achtung voor kan hebben,
als zijnde beschaafde menschen, die in de maatschap-
pij meetellen en niet met hun hoofd tusschen
de knieën loopen.

Evenwel, niet om die plaats dan zelf te gebruiken.
Maar het is zoo gemakkelijk voor de dienstboden,
wanneer die eens gaan wil.

Howel men liefst een keukensprins heeft, die
niet tot »de finen» behoort en de partijtjes en
directies op Zondag in de war zou kunnen sturen.

Zulke zweepers zijn eenvoudig onuitstaanbaar.
Maar overigens ja, dat zulke minderwaardige
deelen van de maatschappij, als knecht en dienst-
boden, nog aan den godsdienst doen, dat vindt
men wel goed.

Liever zulke dienstboden, dan die rood op den
graat zijn.

Doch zelf om God en Zijn dienst zich te be-
kommenen, heint dat niet?

Waar is 't ook noodig voor?

En zoo gaat onze middenstand verloren, dansende
rondom het gouden kalf en jagende naar eet en
genot.

Officiële Berichten.

De kerkeraad der Geref kerk te Spijk (Gron.)
geeft door dezen kennis aan collectanten, welke
eene aanbeveling van den kerkeraad verlangen,
dat de aanvrage daarvan eenne maand te voren
moet geschieden.

Namens den kerkeraad:

DR. C. J. BOS, praeses.
M. UHRENS, scriba.

Buitenland.

Duitschland. Doorwerking van het
modernisme in de Broedergemeente.

De *Christ. Welt* behelsde in no. 36 de vol-
gende advertentie: »Het paedagogium (internaat)
der Evangelische Broeder-universiteit te Niesky
Oberlausitz, zoekt voor zijn onderafdeeling (de
klassen VI tot VIII van een humanistisch Gyna-
sium omvattend) vóór Michaeli van dit jaar
een candidaat in de Theologie voor de opvoe-
ding en eventueel voor het onderwijs. Sollici-
taties bij den directeur H. S. Reichel».

Deze advertentie bevestigt, wat wij sedert jaren
omtrent de Theologische ontwikkeling der
Broedergemeente gezegd hebben. Dat zij leeraars
voor hare school en voor de haar toevertrouwde
jeugd zoekt onder de lezers der *Christ. Welt*,
een orgaan als ten onzent de *Hervorming*,
geeft te kennen dat zij geheel met haren stich-
ter en haar verleden breekt. Het is toch niet te
ontkennen, dat de geestelijke vaders der Broeder-
gemeente voor hunne kerk de Augsburgsche con-
fessie als grondslag hebben aangenomen,
omdat zij daarin de zuiverste uitdrukking von-
den van het geloof der Christelijke wereld. Nu
moge de Christologie bij de Broedergemeente
niet schriftmatig geweest zijn, doordat het lijfen
van Christus meer beschouwd werd als de
openbaring voor Gods liefde, die den zondaar
tot wederliefde wekken moest, waarbij de vraag
waarom de betooning van die liefde noodake-
lijk werd, onbeantwoord bleef en de rechtvaardig-
heid Gods in het plaatsbekleedend lijden
van Christus minder in aanmerking kwam,
dan dat neemt niet weg dat de stichter der
Broedergemeente, graaf Zinzendorf, die ge-
meente in Saksen door de overheid als wettig
te erkennen, nadat zij de Augsburgsche con-
fessie had aangenomen. Wanneer nu de leiders
dier gemeente, officieel in Synode vergaderd,
blijken tot het modernisme overgegaan te zijn,
en als dan, als practisch gevolg daarvan, voor
de opvoeding en het onderwijs der studeerende
jeugd een modern theoloog gevraagd wordt, dan
kan men zeggen dat, wanneer de Broeder-
gemeente op dit pad voortgaat, zij niet alleen
hare betekenis als Zendingkerk zal verliezen,
maar ook zelve als kerk moet verdwijnen.

Frankrijk. Een nieuw Roomsche
orgaan.

Sedert een jaar verschijnt te Parijs een
Roomsche weekblad onder den titel: »La Vie»,
organe catholique romain intégral. Onder »Vie»,
verstaat men in het Fransch een matroos, die
op een schip in de mast als schildwachter dienst
doet. Men zou kunnen schrijven »op den uit-
kijk».